

معارفی از قرآن

«مباحث اعتقادی و اخلاقی»

آیت الله محمد تقی وحیدی کلپایگانی

- سرشناسه : وحیدی گلپایگانی، محمدتقی، ۱۳۱۳ -
- عنوان و نام پدیدآور : معارفی از قرآن (مباحث اعتقادی و اخلاقی) (۱) / محمدتقی وحیدی گلپایگانی.
- مشخصات نشر : تهران : سرزمین باران، ۱۳۹۶.
- مشخصات ظاهری : ۳۹۲ ص.
- شابک : 978-600-5667-15-8
- وضعیت فهرست نویسی : فیا
- یادداشت : چاپ قبلی: انصاریان، ۱۳۷۹.
- یادداشت : کتابنامه به صورت زیر نویس.
- موضوع : تفاسیر شیعه -- قرن ۱۴
- موضوع : Qur'an -- Shiite hermeneutics -- 20th century
- موضوع : قرآن -- بررسی و شناخت
- موضوع : Qur'an -- Surveys
- رده بندی کنگره : ۱۳۹۱ م ۳/و ۹۸/۹۸ BP
- رده بندی دیویی : ۲۹۷/۱۷۹
- شماره کتابشناسی ملی : ۴۶۸۱۱۵۲

معارفی از قرآن (مباحث اعتقادی و اخلاقی) (۱)

نویسنده : آیت الله وحیدی گلپایگانی

ناشر : انتشارات سرزمین باران ۱۶ - ۳۱۹۹۸۰۱۳

نوبت چاپ : اول

تاریخ انتشار : تابستان ۱۳۹۶

تیراژ : ۱۰۰۰ جلد

شابک : 978-600-5667-15-8

تلفن مرکز پخش: ۳۳۷۰۲۲۱۱

فهرست مطالب

- ۱۱ پیشگفتار
- ۱۱ کلیاتی پیرامون قرآن

فصل اول: قرآن و مجزۀ جاودانه پیغمبر اسلام (ص)

۱۹ - ۲۲

- ۲۱ قرآن و دعوت به تحدی
- ۲۴ موضوع تحدی در قرآن
- ۲۸ تعریف بلاغت
- ۲۹ قریش استماع قرآن را تحریم کردند
- ۳۱ زیبایی الفاظ قرآن

فصل دوم: قرآن کتابی انسان ساز و هدایتگر

۳۵ - ۵۶

- ۳۸ قرآن و ولایت
- ۴۲ امامت مقامی برتر از رسالت
- ۴۳ امام معصوم چه کسی است؟
- ۴۴ ابراهیم در بوته امتحان
- ۴۴ ۱. قربانی کردن فرزندش اسماعیل در صحرای منی
- ۴۴ ۲. هجرت
- ۴۵ ۳. مبارزه بابت پرستی

۴۶	۴. اعلای کلمه توحید
۴۶	رهبران الهی منجیان بشریت‌اند
۴۹	خداجویی یک امر فطری
۵۰	نظر فلاسفه بزرگ
۵۲	به این قطعه از تاریخ توجه کنید
۵۳	روایتی بسیار جالب
۵۴	نظر خواجه «نصیر» در اخلاق
۵۵	روایاتی در شأن نزول آیه

فصل سوم: قرآن و امر به معروف

۹۶ - ۵۷

۶۱	امر به معروف تا سر حدّ هتک
۶۲	اقسام امر به معروف
۶۴	مواعظ لقمان
۶۸	قیام امام حسین (ع) برای امر به معروف و نهی از منکر بود
۶۹	چگونگی پیوندهای مادی و معنوی در قرآن
۷۱	گناه، پیوندهای معنوی را قطع می‌کند
۷۲	اثرات گناه در جامعه
۷۶	گناه یک نوع بیماری است
۷۹	قرآن بدبختی ملت‌ها را معلول عملشان می‌داند
۸۳	درسهای آموزنده قرآن
۸۳	ماجرای عجیب قوم سبا
۸۶	عمر بزرگ‌ترین نعمتهاست
۸۷	آمار تکان دهنده!
۸۹	خطری که نظام اسلامی را تهدید می‌کند
۹۰	گوشه‌ای از علل سقوط حکومت اسلامی در اسپانیا
۹۲	تنها عامل بازدارنده از گناه
۹۵	داستانی جالب و شنیدنی

فصل چهارم: قرآن و قوانین کیفری

۹۷ - ۱۳۰

عوامل بازدارنده از جرائم و مفسد اجتماعی	۱۰۳
شرایط اجرای حدود و قصاص در اسلام	۱۰۷
قصاص و شرایط آن	۱۰۷
شرایط اجرای حکم قصاص	۱۰۹
شرایط اجرای قصاص سرقت در اسلام	۱۱۱
کیفر محارب	۱۱۵
محارب کیست؟	۱۱۷
شرایط اجرای حد زنا	۱۱۸
کدام راه عاقلانه است؟	۱۲۰
متعه یا ازدواج موقت	۱۲۲
نظریه برتراند راسل	۱۲۴

فصل پنجم: قوانین قضایی اسلام

۱۳۱ - ۱۵۸

بخشنامه علی (ع) به «مالک اشتر» در مسائل قضایی	۱۳۳
شرایط قضاوت	۱۳۷
رعایت مساوات در محکمه	۱۳۹
اصول چهارگانه حقوقی	۱۴۵
نمونه دیگری از مساوات اسلامی	۱۵۰
ماجرایی که انسان را به تعجب وامی دارد!	۱۵۰
داستانی دیگر	۱۵۴
مأمون عباسی بر مسند دادگاه مظالم	۱۵۶

فصل ششم: قرآن و اسرار آفرینش

۱۵۹ - ۱۷۸

قرآن و خلقت آسمان و زمین	۱۶۴
--------------------------	-----

۱۶۵		نقش کوهها و اثرات آنها در زمین
۱۶۷		آسمان، سقف محافظ زمین
۱۶۸		ستونهای نامریی
۱۷۳		پیدایش حیات
۱۷۵		روایتی زیبا از امام صادق (ع)
۱۷۶		زوجیت در عالم گیاهان

فصل هفتم: قرآن و آفرینش آسمانها

۱۷۹ - ۲۰۶

۱۸۴		قرآن و دعوت به زندگی در نظام خلقت
۱۸۵		انسان موجود ناشناخته
۱۹۳		سرآغاز انسان
۱۹۴		انسان در آغاز تولد
۱۹۶		تولید شیر از خون
۱۹۷		جلوه دیگری از عظمت خلقت انسان
۱۹۹		نقش زبان در زندگی
۲۰۲		قرآن و ارزش سخن گفتن

فصل هشتم: قرآن و عالم پسران و مردی

۲۰۷ - ۲۳۴

۲۰۹		بقای روح و استقلال آن
۲۱۲		نظر دانشمندان روح شناس
۲۱۳		شناخت روح
۲۱۴		ارتباط با ارواح
۲۱۶		نظر دانشمندان درباره حضور ارواح
۲۱۸		تجرد روح دلیل دیگری بر استقلال آن
۲۲۱		خواب، دلیل دیگری بر استقلال روح
۲۲۱		پدیده خواب دیدن مهم تر از به خواب رفتن است

۲۲۲	 خوابهایی که از روی حوادث آینده پرده برداشته
۲۲۶	 خواب دیگری که یوسف (ع) آن را تعبیر کرد
۲۳۳	 خوابی که تحقق پیدا کرد
۲۳۴	 بقای روح بعد از فناء جسم

فصل نهم: قرآن و عالم پس از مرگ

۲۳۵ - ۲۵۴

۲۴۰	 شأن نزول آیات هم می تواند مؤید باشد
۲۴۳	 عالم برزخ در روایات است
۲۴۵	 در عالم برزخ چه می گذرد؟
۲۴۸	 در قبر چه می گذرد؟
۲۵۲	 به چند روایت توجه فرمایید

فصل دهم: جهان پس از آسمانه قیامت

۲۵۵ - ۳۳۴

۲۶۸	 مراحل نفخ صور
۲۷۴	 مبدأ و معاد قرین یکدیگرند
۲۷۷	 مواد معدنی این جهان دائما در حال تغییر است
۲۷۸	 «معاد جسمانی» ضروری دین است
۲۸۰	 استدلال قرآن درباره معاد
۲۸۲	 داستان اصحاب کهف
۲۸۷	 داستان اصحاب کهف خارج از علل و اسباب طبیعی
۲۸۹	 معاد جسمانی
۲۸۹	 شأن نزول آیات
۲۹۱	 داستان شگفت انگیز «عزیر» دلیل دیگری بر معاد جسمانی
۲۹۳	 صحنه دیگری از معاد
۲۹۹	 صحرای محشر
۳۰۱	 ورود خلایق به محشر

۳۱۳	قیامت و میزان عدل
۳۱۶	تشکیل دادگاه عدل الهی
۳۲۰	اموری که بندگان در روز قیامت از آن سؤال می‌شوند
۳۲۶	گواهان دادگاه قیامت

فصل یازدهم: صراط دنیا و صراط آخرت

۳۷۲ - ۳۳۵

۳۵۰	گفتگوی بهشتیان با دوزخیان
۳۵۵	چگونه دوزخ می‌روند؟
۳۵۸	مجازات دوزخیان تنوع است
۳۶۰	غذای دوزخیان
۳۶۱	آشامیدنی دوزخیان
۳۶۳	نعمتهای بهشت
۳۶۵	درجات بهشت
۳۶۶	در بهشت و دوزخ مرگ نیست
۳۶۹	تنوع نعمتهای بهشتی

فصل دوازدهم: قرآن - شفاعت

۳۹۱ - ۳۷۳

۳۷۷	اعتقاد به شفاعت شرک نیست
۳۸۱	چه کسانی می‌توانند شفاعت کنند؟
۳۸۴	قرآن شفاعت می‌کند
۳۸۶	شفاعت شهدا
۳۸۸	علی (ع) کلیددار بهشت و جهنم

پیشگفتار

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ و به نستعین

کلیاتی پیرامون قرآن

﴿كِتَابٌ أُحْكِمَتْ آيَاتُهُ فَتَكُلْتُمْ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ خَبِيرٍ﴾^۱

این کتابی است با دلایل مهم از نزد خداوند حکیم و آگاه بر حقایق که به صورت روشن بیان گردیده است.

لازم دیدم که قبل از ورود به مباحث کتاب، تذکره کوتاهی را بیان کنم. چنانکه می دانیم؛ قرآن کریم این معجزه بزرگ و باو دانه پیامبر اسلام - صلی الله علیه و آله - دارای ۱۱۴ سوره است که فرازهای آن به نام «آیه» نام گذاری شده است و حدود شش هزار آیه دارد.

قرآن به سی «جزء» تقسیم گردیده که هر جزئی از چهار قسمت به نام «حزب» شکل گرفته است. و هر جزء و حزب، فرازهایی دارد که به نام «آیه» نام گذاری شده است.

تمام سوره های قرآن به جز سوره «توبه» با بسم الله الرحمن الرحيم شروع می شود. و طولانی ترین آنها سوره «بقره»، و دارای ۲۸۶ آیه است

و کوتاه‌ترین سوره‌ها، سوره مبارکه «کوثر» می‌باشد که دارای چهار آیه است. ترتیبی که در قرآن‌های موجود ملاحظه می‌کنید، چه از نظر سوره و چه از جهت آیات، بر اساس ترتیب نزول نیست، زیرا بعضی از آیات، و یا سوره‌ها در آخر قرآن قرار گرفته، در حالی که در مکه نازل شده است.

در رابطه با سیر نزول سوره‌ها و آیات، تحقیقات فراوانی انجام گرفته ولی مفسران تاکنون در این باره به وحدت نظر نرسیده‌اند.

طبق روایات در بعضی از موارد پیامبر اکرم - صلی‌الله علیه و آله - دستور می‌دادند فلان آیه در فلان سوره و قبل یا بعد از فلان آیه و سوره نوشته شود. در این جا روایتی را از امام صادق - علیه‌السلام - نقل می‌کنیم که تا حدودی واقعی - امر را روشن می‌کند:

«قرآنی که امیرالمؤمنین علی - علیه‌السلام - بعد از رحلت رسول گرامی اکرم - صلی‌الله علیه و آله - تنظیم نمودند بر اساس تاریخ نزول سوره‌ها بوده است. قبل از رحلت پیامبر اسلام - صلی‌الله علیه و آله - تمام آیات و سوره‌ها جمع آوری شده بود، ولی به صورت یک صحیفه مجموعه تنظیم نشده بود. کار جمع آوری سوره‌ها و آیات به صورت یک صحیفه منظم به دست امیرالمؤمنین و بنا به دستور شخص رسول الله بوده است. و چون در نحوه قرائت قرآن اختلافات فراوانی بود، عثمان هیأتی را به سرپرستی زید بن ثابت مأمور کرد که تمام نسخه‌های قرآن را - در هر جا که باشد - جمع آوری کنند و بر اساس مشهورترین نوع قرائت، نسخه جدیدی تدوین کنند. و نسخ دیگر را از بین ببرند، و برای وحدت در قرائت، از روی آن یک نسخه، نسخ دیگری بنویسند و به شهرهای مکه، مصر، بصره،

کوفه، یمن، شام و بحرین بفرستند و نسخه اصلی و مادر، در مرکز حکومت یعنی، مدینه نگهداری شود که این کار انجام گرفت.»
 بنابراین تمام قرآن‌هایی که هم اکنون در سراسر جهان اسلام موجود است همان قرآن جمع‌آوری و تنظیم شده توسط امیرالمؤمنین علی- علیه السلام - و تصحیح شده از نظر قرائت توسط عثمان می‌باشد. با این کیفیت، از «تدوین» جلوگیری شده و تا حال و تا ابد، این کتاب مقدس آسمانی، «معجزه» و هدایت‌گر انسانها خواهد بود:

﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾^۱

ما قرآن را (بر تویی محدث) نازل کردیم و ما به‌طور قطع (از هر جهت) نگهدار آنیم.

بنابر شواهد و مستندات تاریخی، امیرالمؤمنین علی- علیه السلام - طلایه‌دار تنظیم و گردآورنده قرآن است. و نیز ایشان نخستین پرچم‌دار تفسیر و علوم قرآنی می‌باشد. و در هنگام گردآوری، تنظیم قرآن به عام و خاص، مطلق و مقید، محکم و متشابه، ناسخ و منسوخ، مجمل و مبین، واجب و مستحب و نیز به شأن نزول آیات قرآن اشاره فرموده است.

«ابن سیرین» می‌گوید:

اگر من به آن کتابی که امیرالمؤمنین علی- علیه السلام - تدوین و تفسیر نموده دسترسی پیدا می‌کردم، همه علوم قرآنی را می‌یافتم.

و نیز «ابن مسعود» می‌گوید:

قرآن بر هفت حرف فرود آمده است، و هیچ حرفی از قرآن

نیست، مگر این که دارای ظاهری و باطنی است، و آن ظاهر و باطن نزد علی بن ابی طالب است.

و خود آن امام همام - علیه السلام - می فرماید:

«آیه ای بر رسول خدا نازل نشد مگر آن که خود آن حضرت

قرائت می فرمود، و من به خط خویش آن را می نوشتم و پیامبر

تاویل و تفسیر آن آیه را به من تعلیم نمود.»

محققین از اهل تفسیر به امام علی - علیه السلام - لقب امام المفسرین داده اند.

«و. م. ع. الله بن ابی الفضیل» می گوید:

به هنگام ایراد خطبه حضرت علی - علیه السلام - حاضر بودم که

آن حضرت می فرمود:

«سَلُونِي قَوْلَ اللَّهِ لَا تَسْأَلُونِي عَنْ شَيْءٍ إِلَّا أَخْبَرْتُكُمْ، وَ سَلُونِي عَنْ

كِتَابِ اللَّهِ قَوْلَ اللَّهِ مَا مِنْ آيَةٍ إِلَّا وَأَنَا أَعْلَمُ أَيْلِيلٍ نَزَلَتْ أَمْ يَنْهَارٍ أَفِي

سَهْلٍ أَمْ فِي جَبَلٍ»

از من سؤال کنید، به خدا سوگند از هر چه بپرسید، سؤال کنید به شما خبر

خواهم داد، از کتاب خدا قرآن از من سؤال کنید به خدا هیچ آیه ای نیست

مگر این که می دانم در شب نازل شده یا در روز، در شب نازل گردیده یا

در کوه!

در بیان دیگر فرمود:

«وَاللَّهِ مَا نَزَلَتْ آيَةٌ إِلَّا وَقَدْ عَلِمْتُ فِيمَا أُنْزِلَتْ وَ أَيْنَ أُنْزِلَتْ وَ إِنَّهُ

وُهِبَ لِي عَقُولاً وَ لِسَاناً سَتَوَلَّ»^۱

به خدا قسم هیچ آیه‌ای نازل نشد مگر این که می‌دانستم برای چه نازل شده و در کجا نازل شده است! به درستی که خداوند قلبی پر فکر و زبانی گویا و پر شکر به من عنایت فرموده است.

* * *

با عنایت به مطالب فوق، اگر کسی با این معجزه بزرگ آسمانی آشنایی داشته باشد به این حقیقت واقف می‌شود که قرآن نه تنها تحریف نشده، بلکه از دست تحریف نیز مصون خواهد ماند.

قرآن در عین این که در فن «بلاغت» و سخنوری و «فصاحت» در بیان بی‌مانند است. آن چنان روان است که برای همگان قابل فهم و استفاده می‌باشد.

﴿وَلَقَدْ يَسْرِنَا الْقُرْآنَ الَّذِي فَهْمٌ مِنْهُ مُدْكِرٌ﴾^۱

ما قرآن را برای تذکر آسان ساختیم، آن کسی هست که متذکر شود و پند گیرد؟ نویسنده و دانشمند معروف «سید قطب» در یکی از نوشته‌های خود به نام «تصویر فتی در قرآن مجید» بحث جالبی تحت عنوان «من قرآن را پیدا کردم» دارد که خلاصه آن چنین است:

برای نخستین بار که قرآن را می‌خواندم با این که «کودک» بودم و فکرم قادر به درک معانی بلند نبود، مطالب آن برایم جالب بود «مفاهیم» شیرین و دلنشینی از آن استفاده می‌کردم و هنگامی که بعضی از آیات را می‌خواندم اشکال و تصاویر بلند و جالب و مناسب با معانی آن در مغزم نقش می‌بست و از این تصاویر و از قدرت خارق العاده قرآن بسیار لذت می‌بردم و با این

تصاویر، دل خوش داشتم.

ولی هنگامی که قدم در محیط مدرسه و مراکز علمی گذاشتم و تفسیر قرآن را در کتب تفسیری خواندم و اقوال مفسران و احتمالات گوناگون را در اطراف بعضی از آیات مطالعه نمودم، دیدم اثری از تصویر روح انگیز که در ایام کودکی از قرآن داشتم وجود ندارد، ناچار شدم دوباره به گذشته برگردم و آن همه اقوال و احتمالات این و آن را رها کنم و به مطالعه قرآن بپردازم، و قرآن را در خود قرآن جستجو کنم، و نه در گفته‌های دیگران، این بار را کردم، دیدم قرآن بار دیگر همان جلوه جذاب و دلپذیر و همان تصاویر «روح پرور» خود را به من نشان داد و مرا محو آن همه غم‌های زیبای خود نمود.

البته نقش‌ها را بر رتبه‌ای که این بار مشاهده می‌کردم، به سادگی دوران کودکی نبود. فقط صورتهای ظاهری قرآن را می‌دیدم - این بار در پشت آن، صورتهای هدف‌دار و مقاصد بزرگ نهفته در آن را مشاهده می‌کردم، که این بار دیگر قرآن را پیدا کردم!

* * *

﴿وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ﴾

ما قرآن را برای تذکر آسان ساختیم آیا کسی هست که متذکر شود و پند گیرد؟

آری، در آیات و کلمات قرآن، پیچیدگی وجود ندارد. الفاظ و کلمات آن شیرین و جذاب است، اندرزها و داستانهای صریح و پرمحتواست و دلایلی بسیار قوی و محکم دارد و آنچه برای تأثیر گذاری در انسان لازم

است، در مجموع آیات آن به چشم می خورد. از این رو به مجرد این که دلهای آماده با آن تماس می گیرند مجذوب آن می شود.

آری، ما مسلمانان واقعاً قرآن را گم کرده ایم. البته نه کاغذ و جلد زیبا و خطوط آن را، بلکه روح بلند و معانی واقعی و حقیقت آن را! به ظاهر آن و قرائت صوت و لحن آن اکتفا نموده ایم. و از درسهای آموزنده و انسان ساز آن خبری نداریم. اگر ما قرآن را گم نکرده بودیم، امروز شاهد تفرقه و پراکندگی بی یک میلیارد و نیم مسلمان نبودیم و به بیگانگان نیاز نداشتیم، و دست نیاز کشور اسلامی را می به سوی دشمنان اسلام دراز نمی شد و اسرائیل هر روز بر توسعه غاصبات «فلسطین» ادامه نمی داد و شاهد قتل عام مسلمین در «دیر یاسین» «صبرا» و «شتال» نبودیم، و فرهنگ مبتذل غرب، فرهنگ اسلامی و قرآنی ما را مورد هجوم قرار نمی داد!

﴿وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا﴾^۱

و همگی به ریسمان خدا [= قرآن و اسلام و هرگز وسیله وحدت]، چنگ زنید و پراکنده نشوید.

﴿وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾^۲

و سست نشوید و غمگین نگردید و شما برترید اگر ایمان داشته باشید.

امیر المؤمنین علی - علیه السلام - در «نهج البلاغه» می فرماید:

﴿وَأَعْلَمُوا أَنَّهُ لَيْسَ عَلَى أَحَدٍ بَعْدَ الْقُرْآنِ مِنْ فَاقَةٍ وَلَا لِأَحَدٍ قَبْلَ الْقُرْآنِ مِنْ غِنَى﴾^۳

آگاه باشید! هیچ کس پس از داشتن قرآن فقر و بیچارگی ندارد و هیچ کس پیش از

۱. سورة آل عمران (۳)، آیه ۱۰۳.

۲. سورة آل عمران (۳)، آیه ۱۳۹.

۳. نهج البلاغه، خطبه ۱۷۶.

آن غنا و بی‌نیازی نخواهد داشت!

و در ادامه نیز می‌فرماید:

از قرآن برای بیماریهای خود شفا و بهبودی بطلبید، و برای
پیروزی بر شدائد و مشکلات از آن استعانت جوید. زیرا در
قرآن شفای بزرگ‌ترین بیماریها یعنی کفر و نفاق و گمراهی
و ضلالت است، پس آنچه می‌خواهید به وسیله قرآن از خدا
بخواهید.

امیدواریم، خداوند فراگیری قرآن و عمل به احکام آن را به همه
مسلمین جهان عطایت فرماید.

* * *

www.ketab.ir